

Jelen előterjesztés csak tervezet, amelynek közigazgatási egyeztetése folyamatban van. Az egyeztetés során az előterjesztés koncepcionális kérdései is jelentősen módosulhatnak, ezért az előterjesztés jelen formájában nem tekinthető a Kormány vagy a miniszter álláspontjának.

A dokumentum célja a társadalmi egyeztetés elindítása és a jogalkotási folyamat átláthatóvá tétele, amelynek alapján, illetve eredményeként a mellékelt tervezet valamennyi tartalmi és formai eleme módosulhat!

A tervezet előterjesztője

A Kormány

.../2012. (...) Korm. határozata

Magyarország Parlagfű Elleni Rövid és Középtávú Védekezési Akciótervéről és a Parlagfű Operatív Tárcaközi Bizottság létrehozásáról

A Kormány Magyarország parlagfű fertőzöttségének és az allergiás, illetve asztmás megbetegedésben szenvedők számának növekedésére figyelemmel, a parlagfű fertőzöttség visszaszorítása érdekében a 2012-2020. évre vonatkozóan elfogadja az alábbi Akciótervet és az Akciótervben foglaltak végrehajtása érdekében létrehozza a Parlagfű Operatív Tárcaközi Bizottságot.

1. A 2012-2020-as időszakra vonatkozó, Magyarország Parlagfű Elleni Rövid és Középtávú Védekezési Akcióterve keretében a Kormány az alábbi célokat és feladatokat határozza meg.

1.1. 2012-2013-as évek

1.1.1. Felül kell vizsgálni a belterületi pollenhelyzet javítása érdekében a parlagfüves területek hatósági felderítési rendjét, és egyszerűbb, hatékonyabb eljárási és szankcionálási rendszert kell kidolgozni. A belterületi parlagfű-felderítéssel és a közérdekű védekezés elrendelésével, valamint a bírság kiszabásával kapcsolatos feladatokat teljes körűen a jegyzőhöz kell telepíteni.

Felelős: vidékfejlesztési miniszter
belügyminiszter
közigazgatási és igazságügyi miniszter
Határidő: 2012. május 30.

1.1.2. A megyei kormányhivataloknak júliustól szeptemberig folyamatosan ellenőriznie kell a külterületek parlagfű mentességét.

Felelős: vidékfejlesztési miniszter
közigazgatási és igazságügyi miniszter
Határidő: folyamatos

1.1.3. A lakossági bejelentések kezelésének automatizálása, a hatósági eljárás transzparenciájának biztosítása érdekében meg kell vizsgálni külterületeken a Lakossági Parlagfű Bejelentő Rendszer bevezetésének lehetőségét, a Magyarország 2012. évi központi költségvetéséről szóló 2011. évi CLXXXVIII. törvény XII. Vidékfejlesztési Minisztérium fejezet Agrár cél-előirányzatok 10. jogcímcsoportján a „Parlagfű elleni védekezés támogatása” előirányzaton a „parlagfű elleni közérdekű védekezés végrehajtásának támogatása” kiemelt előirányzaton rendelkezésre álló források felhasználásával.

Felelős: vidékfejlesztési miniszter
Határidő: 2012. június 30.

1.1.4. A fertőzött, pollenadó területek méretének csökkentése érdekében, a közfoglalkozásban rendelkezésre álló források bevonásával, az állami és önkormányzati tulajdonban álló területeken meg kell szervezni a vagyonkezelőkkel együttműködve a folyamatos parlagfű mentesítést. Meg kell vizsgálni az elítéltek foglalkoztatásának lehetőségét a fertőzött területek mentesítése tekintetében. A közterületek parlagfű/gyommentességét végző alkalmazottaknak munka és egészségügyi alkalmassági vizsgálaton kell átesniük.

Felelős: belügyminiszter
nemzeti erőforrás miniszter
Határidő: azonnal, illetve ezt követően folyamatosan

1.1.5. Kiemelt cél a mezőgazdasági, fő pollenadó területek parlagfű mentesítése. Ennek érdekében

- a szakmaközi szervezetek aktív bevonásával növénytermesztési, technológiai, parlagfű mentesítési és prevenciós ismereteket kell átadni a gazdálkodóknak,
- fejleszteni kell a hatósági felderítési és szankcionálási eljárást előre bejelentett, kommunikált légi felderítés alkalmazásával, az érintett kormányhivataloknál rendelkezésre álló 2011. évi előirányzatból származó maradvány forrás 2012. év szeptember 30-ig történő felhasználásának engedélyezésével,
- meg kell vizsgálni a kötelező növényorvos szakirányító alkalmazásának lehetőségét adott területnagyságot meghaladó gazdálkodók esetén

Felelős: vidékfejlesztési miniszter
nemzetgazdasági miniszter
Határidő: 2012. június 1.

1.1.6. A parlagfű mentesítés kérdését be kell építeni a Nemzeti alaptantervbe. A kerettantervek természettudományos fejezeteiben kiemelten kell foglalkozni a parlagfű felismerésével, biológiájával és az ellene való védekezés fontosságával. Be kell építeni a nevelési és oktatási tananyagba az egészségnevelés terén kiemelt szerepet játszó, az allergiát okozó növényzet elleni hatékony védekezéssel, prevencióval kapcsolatos alapismereteket.

Felelős: nemzeti erőforrás miniszter
Határidő: 2012. augusztus 31.

1.2. 2014-2015-ös évek

1.2.1. Ki kell dolgozni a földtulajdonosok, mezőgazdasági termelők részére a parlagfű mentesítést ösztönző rendszert, amely a szankciók megtartása mellett segíti a parlagfű mentesség elérését.

Felelős: belügyminiszter

közigazgatási és igazságügyi miniszter
nemzeti erőforrás miniszter
nemzeti fejlesztési miniszter
nemzetgazdasági miniszter
vidékfejlesztési miniszter

Határidő: 2014. március 30., ezt követően folyamatos

1.2.2. A 2012-2013-ban megkezdett munkát a teljes mentesség elérése érdekében folytatni kell, különös figyelemmel az állami és az önkormányzati mezőgazdasági területek, a vasútvonalak és a közutak mentén, továbbá egyéb, állami és önkormányzati kezelésben lévő területek vonatkozásában, kiegészítve a szerzett tapasztalatok alapján szükséges intézkedésekkel.

1.2.3. Az elmúlt években gyakori, több napon keresztül jelentkező extrém magas parlagfű pollenkoncentrációt elérő pollencsúcsokat meg kell szüntetni (1000 db/m^3), a pollenkoncentrációt drasztikusan csökkenteni kell.

1.3. 2016-2020-as évek

1.3.1. Az előző évek munkájának értékelését követően, a hasznosítható eredmények tükrében a hatékonynak bizonyuló eszközöket a szükséges korrekciókkal továbbra is fel kell használni.

1.3.2. A teljes parlagfű szezon alatt – az elmúlt 10 évben az ország nagy részén tapasztalt, több napon keresztül fennálló jóval 500 db/m^3 fölötti – napi pollenkoncentrációt 500 db/m^3 alatti szinten kell tartani.

2. A Kormány a kormányzati munka koordinációjának feladatára a központi államigazgatási szervekről, valamint a Kormány tagjai és az államtitkárok jogállásáról szóló 2010. évi XLIII. törvény 30. § (1) bekezdése alapján Parlagfű Operatív Tárcaközi Bizottságot hoz létre.

2.1. A Parlagfű Operatív Tárcaközi Bizottság vezetője a vidékfejlesztési miniszter által kijelölt állami vezető. A Parlagfű Operatív Tárcaközi Bizottság tagjai

- a) a belügyminiszter,
- b) a közigazgatási és igazságügyi miniszter,
- c) a nemzeti erőforrás miniszter,
- d) a nemzeti fejlesztési miniszter,
- e) a nemzetgazdasági miniszter, valamint
- f) a vidékfejlesztési miniszter

által kijelölt két-két állami vezető.

A Parlagfű Operatív Tárcaközi Bizottság vezetője a tagokon kívül állandó, illetve szükség szerint eseti jelleggel tanácskozási joggal rendelkező más személyeket is meghívhat a Parlagfű Operatív Tárcaközi Bizottság ülésére.

2.2. A Parlagfű Operatív Tárcaközi Bizottság munkáját a Vidékfejlesztési Minisztériumon belül működő önálló titkárság segíti.

2.3. A Parlagfű Operatív Tárcaközi Bizottság feladata:

- a parlagfű elleni kormányzati munka koordinációja,
- a kormányzati kommunikáció koordinálása,
- folyamatos társadalmi tudatformálás, szakmai oktatási fórumok szervezése,
- kapcsolattartás a szakmaközi és civil szervezetekkel,
- pályázatok kiírásával, önkéntes akciókkal kapcsolatos koordinációs tevékenység, a társadalom széles rétegeinek a parlagfű mentesítésbe való bevonása érdekében,
- az allergiás betegség kialakulásának megelőzéséről és az allergia megfelelő kezelésének lehetőségeiről való információgyűjtés, tájékoztató kampányok szervezése,
- az egyéb allergén növények feltérképezése, információk összegyűjtése,
- a földtulajdonosok, mezőgazdasági termelők részére ösztönző rendszer kidolgozása a parlagfű mentesítés tekintetében,
- a rendelkezésre álló források felhasználásáról forrástérkép készítése,
- összefoglaló anyag készítése az Akcióprogramban foglalt feladatok végrehajtásáról.

2.4. A Munkacsoport az ügyrendjét és a munkatervét maga állapítja meg.

3. A Kormány felhívja az érintett minisztereket, hogy számoljanak be a Parlagfű Operatív Tárcaközi Bizottságnak a meghatározott feladatokkal kapcsolatban a tárgyévben előzetesen tervezett tevékenységükről.

Felelős: belügyminiszter
közigazgatási és igazságügyi miniszter
nemzeti erőforrás miniszter
nemzeti fejlesztési miniszter
nemzetgazdasági miniszter
vidékfejlesztési miniszter

Határidő: tárgyév március 15-ig

4. A Kormány felhívja az érintett minisztereket, hogy e kormányhatározatban foglalt Akcióprogram végrehajtásáról évente készítsenek beszámolót és azt a küldjék meg Parlagfű Operatív Bizottságnak.

Felelős: belügyminiszter
közigazgatási és igazságügyi miniszter
nemzeti erőforrás miniszter
nemzeti fejlesztési miniszter
nemzetgazdasági miniszter
vidékfejlesztési miniszter

Határidő: 2012. november 30., illetve ezt követően adott év november 30-áig

Az előterjesztést a Kormány nem tárgyalta meg, ezért az nem tekinthető a Kormány álláspontjának.

6

5. A Kormány felhívja a vidékfejlesztési minisztert, hogy a Parlagrafű Operatív Bizottság által a 3. pont szerinti beszámolóik alapján készített összefoglaló anyag alapján az Akcióprogramban foglalt feladatok végrehajtásáról készítsen jelentést a Kormány számára.

Határidő: 2013. január 31, illetve ezt követően adott év január 31-ig

RÉSZLETES ELŐTERJESZTÉS

Magyarország jelenleg Európa parlagfűvel leginkább fertőzött országa, és a becslések szerint hazánkban már minden ötödik ember szenved parlagfűhöz kapcsolt allergiás, illetve asztmás megbetegedésben. A parlagfű térhódításával, illetve az egyre növekvő légtéri pollenkoncentrációs értékekkel párhuzamosan a betegszám is évről-évre növekszik. A pollenallergiások és asztmával küszködők száma évről-évre gyarapodik, a parlagfű-allergia néhány évtized alatt hazánk népbetegségévé vált. Többek között a magas légköri allergén terhelés következménye, hogy Magyarországon az allergiás szénanáthában szenvedők száma az elmúlt 12 év alatt a kilencszeresére nőtt. A parlagfű pollenje a legjelentősebb légköri biológiai allergén, felmérések szerint az allergiás betegek 40-70%-a parlagfű érzékeny. A problémát azon tényező is súlyosbítja, hogy a több allergénra mutatott túlérzékenység (poliallergia) kockázata nagyobb a parlagfűre allergiások esetén, mint azoknál, akik más allergénekre (pl.: fűfélékre) allergiások, vagyis a legnagyobb esélye egy parlagfűre már allergiássá vált egyénnek van arra, hogy a többi potenciális allergénre is érzékennyé válik¹.

Az allergia és az asztma lakossági előfordulását befolyásoló tényezők közül kiemelendők²:

- a parlagfű pollen légtéri koncentrációja, mint elsődleges és közvetlen kiváltó kockázati tényező és veszélyforrás;
- a parlagfű borítottság és biológiai aktivitása, mint elsődleges és közvetett hatótényező;
- egyéb másodlagos emberi és környezeti közvetett hatótényezők (egészségi állapot, életmódi sajátosságok, környezeti élettér).

Az utóbbi évek gyomfelvételezéseinek becslése szerint az ország szántóterületének több mint 5%-a borított parlagfűvel, ami csak az agrárszektorban éves szinten több milliárdos nagyságrendű terméskiesést okoz. A parlagfű által kiváltott allergiás megbetegedések okozta egészségügyi kiadások és közvetett hatások költségei ezt még tovább növelik. Az eddigi intézkedések nem voltak képesek megoldani ezt a problémát, így az napjainkban már egészségügyi és gazdasági értelemben is szezonálisan jelentkező válsághelyzetet teremt. A helyzet megoldására a parlagfű drasztikus mértékű visszaszorítását kell célul kitűznünk.

A Vidékfejlesztési Minisztérium felkérést kapott arra, hogy a Belügyminisztérium, a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium, a Nemzeti Fejlesztési Minisztérium, a Nemzetgazdasági Minisztérium, és az érintett hatósági szervezetek, a Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal, a Földmérési és Távérzékelési Intézet, továbbá a civil szervezetek együttműködésével fogalmazzon meg egy egységes és hatékony nemzeti parlagfű elleni védekezési stratégiát, mely az akkut kérdések kezelése mellett, hosszú távú megoldást nyújt az évek óta erősödő problémára.

HELYZETÉRTÉKELÉS

---

¹ Páldy, Nékám és munkatársai: Parlagfű pollinózis – a poliszzenzitivitás kezdete, Egészségtudomány, 2010; http://egeszsegtudomany.higienikus.hu/cikk/2010_4/Paldy2.pdf

² Mányoki Gergely, Apatini Dóra, Novák Edit, Dr. Magyar Donát, Bobvos János, Bobvos Gábor, Málnási Tibor, Elekes Péter, Dr. Páldy Anna: PARLAGFŰ – LAKOSSÁGI EXPOZÍCIÓ, Parlagfű helyzetkép és megoldási javaslatok az Aerobiológiai Hálózat mérései alapján és az OKI-AMO feldolgozásában; OKI-AMO, online jegyzet: http://oki.antsz.hu/files/dokumentumtar/altalanos%20jelentes_parlagfu_helyzet_OKI0502.pdf

PARLAGFŰ POLLEN-TERHELÉS ALAKULÁSA

Az aerobiológiai monitorozás adatai szerint – a talajszintre vetített egészségi hatás figyelembevételével – a levegő parlagfű pollenkoncentrációja akkor minősül „közepesnek” (figyelmeztető jelzés), ha a felsőbb légterekben (a lombkoronaszint felett, illetve minimum 15 méterrel a talajszint felett) mért érték már eléri a napi 10 db/m^3 -t. Ebben az esetben már minden parlagfűre kifejezett érzékenységet mutató egyénnél jelentkeznek a tünetek. A piros színű első fokú riasztás érvénybe lépésével levegőkörnyezetünk aerobiológiai szennyeződése már „magas”: ekkor a parlagfű pollenkoncentrációja már olyan tartományba esik, amely már minden parlagfűre allergiásnál kiváltja tüneteket. A nemzetközileg használt kategóriarendszer a legmagasabb szintet 100 db/m^3 -nél húzza meg, ez egészségi szempontból megfeleltethető a „nagyon magas” koncentrációnak; ilyen napokon már súlyos tünetekkel is számolni kell. A nemzetközi viszonyokkal ellentétben azonban hazánkban a parlagfűszezon alatt e koncentrációnak többszörösével is számolni kell, így indokoltá vált a 100 db/m^3 feletti kategória tovább bontása. A 2011-ben kifejlesztett hatfokozatú Parlagfű Pollen Riasztási Rendszerrel (PPRR) a 200 és 500 db/m^3 feletti kategóriák is bevezetésre kerültek, amelyek szintén a nagyon magas, de már az egészségi állapotot többszörösen is súlyosbító biológiai légszennyezés-értékek esetén kerülnek kihirdetésre, míg a legmagasabb VI-os fokozat az 1000 db/m^3 -nél is magasabb parlagfűpollen koncentrációval jellemezhető napokat jelölik. Ez utóbbiak már „extrém magas” kategóriának számítanak.

Az Aerobiológiai Hálózat az elmúlt években többször és több helyen is mért 800 db/m^3 fölötti napi értékeket. Az V. riasztási fokozat a magas koncentráció alsó határának kb. 27-szeresét jelenti; továbbá 1999-től 2011-ig tíz olyan év is volt, amikor 1000 db/m^3 fölötti extrém szezonnapok is jelentkeztek. Ilyen évnek számított 2011 is.

Az Országos Környezetegészségügyi Intézet (OKI) Aerobiológiai Monitorozási Osztálya által bevezetésre került kilenc fokozatú Parlagfű Pollen Riasztási Rendszer szerinti terheléskategóriák az alábbiak.

- Egy adott térség fehér jelzése ($0 \text{ db/m}^3/\text{nap}$) esetén az ÁNTSZ Aerobiológiai Hálózata nem detektált parlagfű pollent a levegőben, így nincs jelzés.
- A zöld jelzés ($1-9 \text{ db/m}^3/\text{nap}$) alacsony, tüneteket nem okozó pollenkoncentrációt jelent.
- A narancs figyelmeztető jelzés ($10-29 \text{ db/m}^3/\text{nap}$) közepes pollenkoncentrációt takar, amely a parlagfűre érzékenyebb egyének esetében már kezdeti tünetek okozója (pl. tüsszögés, könnyezés).
- Magas pollenkoncentráció esetén piros riasztás ($30-49 \text{ db/m}^3/\text{nap}$) lép érvénybe. Ez a terhelés már minden betegből allergiás reakciókat vált ki. A kategória a parlagfűpollenre súlyosan érzékenyek számára azt jelzi, hogy már állandó, kis és közepes erősségű tünetekkel kell számolni; ebben az esetben azonban már a kevésbé érzékenyek is számíthatnak a kezdeti tünetek megjelenésével.
- Vörös riasztás ($50-99 \text{ db/m}^3/\text{nap}$) esetén is magas pollenkoncentrációról beszélünk, ez azonban már erősebb tünetek okozója és általánosságban már a kevésbé érzékenyek szervezete is közepes erősséggel reagál.
- Bordó riasztás ($100-199 \text{ db/m}^3/\text{nap}$) esetén igen magas a parlagfű koncentráció, ekkor már minden érintett erős vagy igen erős tünetekkel küszködik.

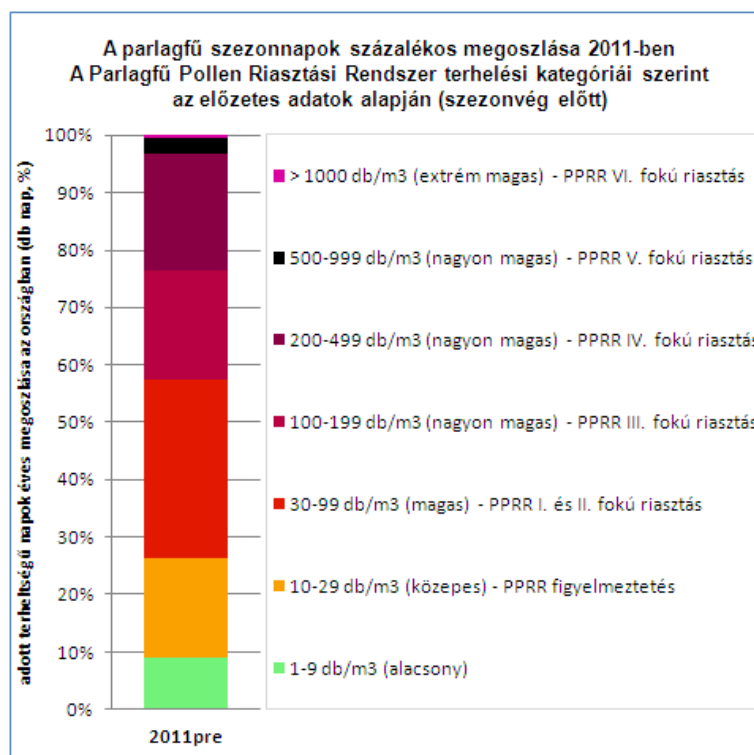
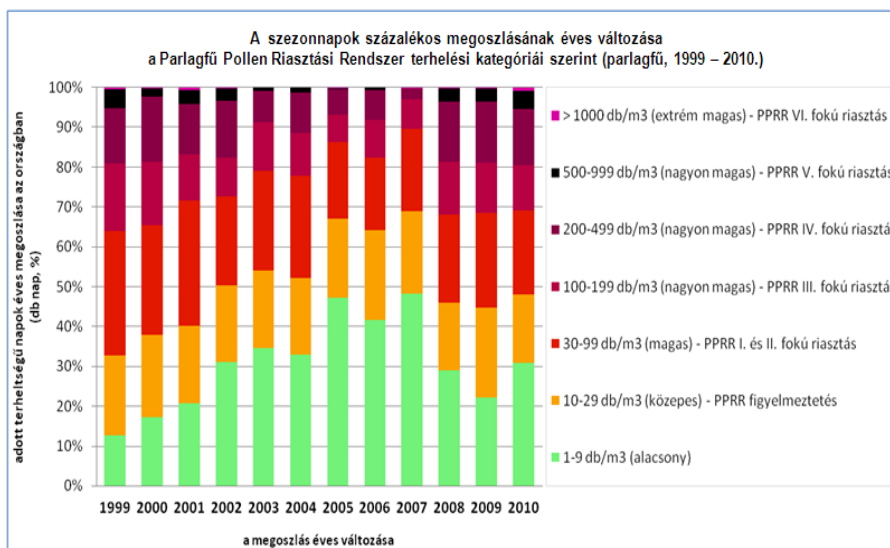

- Sötétbordó riasztás (200-499 db/m³/nap) esetén az egészségi állapot már kritikussá is válhat: jellemzően nő például az asztmás tünet együttes fellángolásának valószínűsége.
- Fekete riasztáskor (500-999 db/m³/nap) a heveny tünetek már komoly mértékű életminőség-romlás okozói; a helyzet kritikus, a hipotézis szerint ilyen mértékű terhelésnél már komoly mértékben fokozódik a szenzitizáció.
- A pollenek fuxinos festődési színéről elnevezett "Ambrosia szín" riasztás (1000 db/m³/nap felett) esetén a tünetegyüttes már szélsőséges erősségű lehet. Ilyen napokon extrém helyzetről kell beszélnünk.

A PPRR a megelőző hét hivatalos aerobiológiai adataival dolgozik és a napi koncentrációértékeket átlagolja, amelynek okán az időjárás figyelembevételével megfelelő biztonsággal ad viszonyítási alapot az adott hét parlagfűpollen-viszonyainak aktuális, vagy előzetes megítéléséhez. Minden kategória kapcsán elmondható, hogy a jelzett egészségügyi hatás jó idő esetére igaz, amely alatt általában az eső elmaradását értjük. Esős vagy például magas páratartalmú napok és órák esetében a pollenkoncentráció-értékek jelentősen csökkenhetnek, mivel az eső „kimossa” a levegőből a pollent. Az így kiülepedett pollenek azonban az idő szárazabbá válásával jelentős részben kerülhetnek vissza újra a levegőbe a szelek útján (az esős időszak hosszának függvényében), amikor a riasztási kategória ismét releváns veszélyre, kockázatra figyelmeztet.

Az alábbi grafikonok szerint a 2011-es év parlagfű pollenszezonjának lefutása nagyon hasonló volt a 2010-eshez. Bár az elhúzódó esőzések következtében kissé később jelentkeztek a magas és nagyon magas légtéri pollenkoncentráció értékek, de a szezoncsúcs ugyanazon napra esett és az országos átlag hasonló intenzitást is mutatott. A parlagfű virágzása tehát behozta a kezdeti lemaradást és a levegő pollentartalmát ugrásszerűen megnövelte. A szezon lecsengése szintén hasonló volt. A tavalyi évhez képest ugyanakkor kevesebb volt a nagyon magas és extrém magas koncentrációjú nap.

Különböző parlagfűpollen koncentrációkkal terhelt napok száma 1999-2010 között és 2011-ben, az előzetes adatok alapján (a szezon lezárulta előtt)

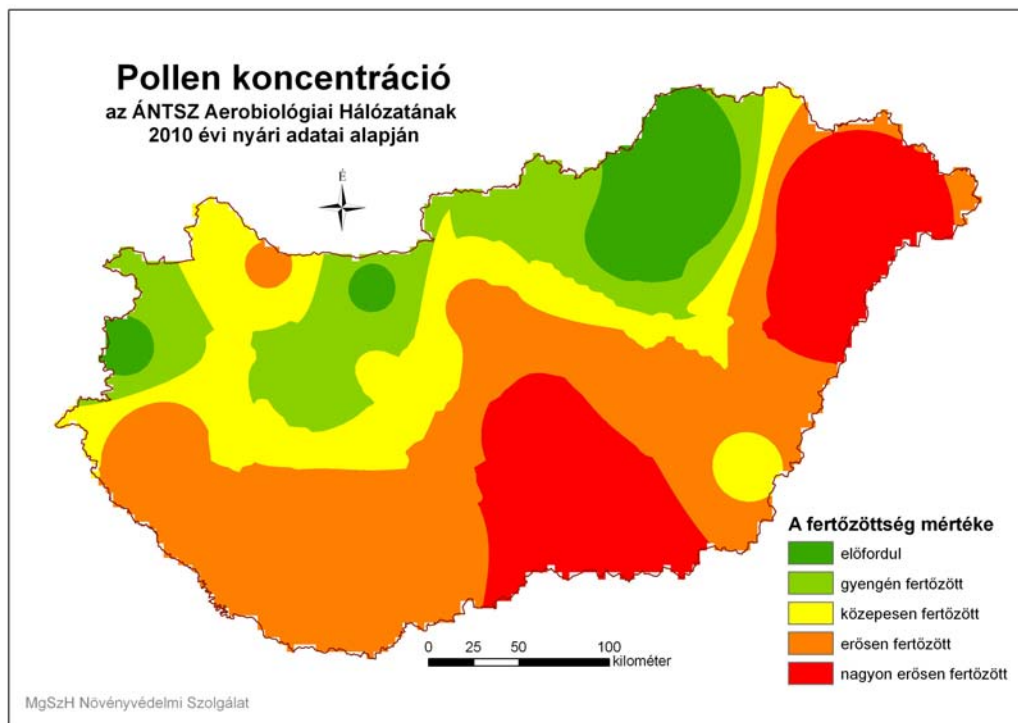

A fentiek alapján a lakosság pollenexpozíciója évről-évre növekszik. A klíma- és meteorológiai hatások, következtében (illetve részben gazdasági okokra is visszavezethetően) mutatkozik ugyan egy 3-5 éves periodicitás is, de általános érvénnyel elmondható, hogy egyre több ember él meg egyre több nagyon magas és extrém magas pollenkoncentrációval jellemezhető napot, miközben a szezonzórosz enyhe növekedése is kimutatható.

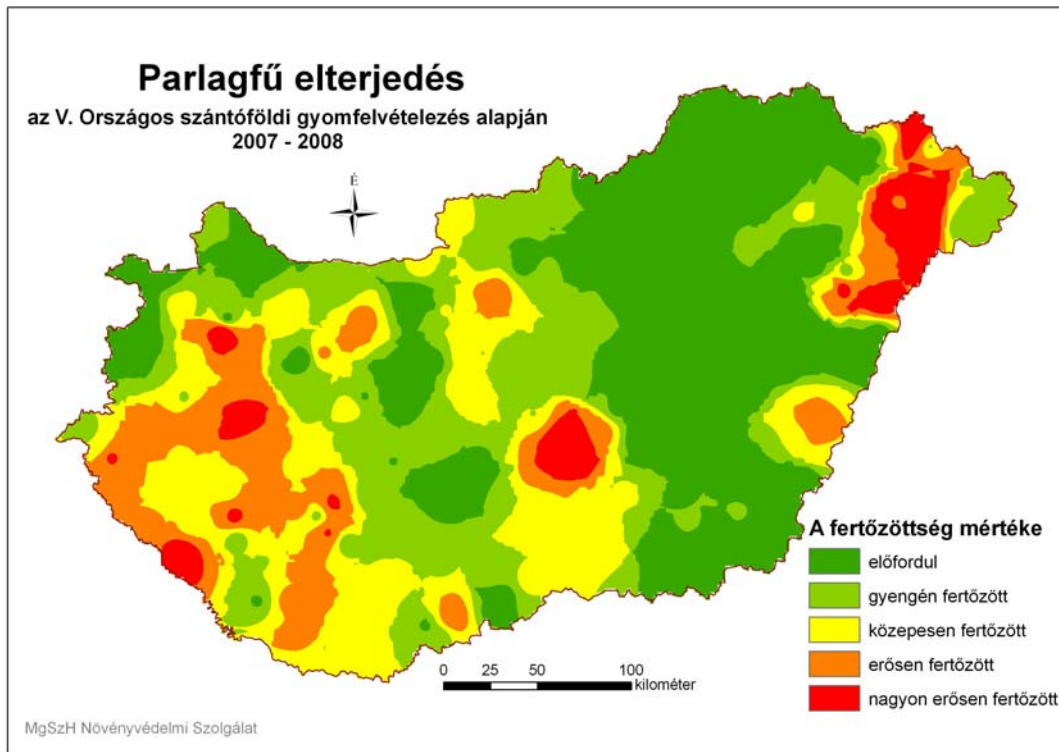
Az aerobiológiai monitorozás adatai alapján a PPRR térképek a probléma három fő lokalizációjára mutatnak rá. Kirajzolódik egyrészt egy NY-DNY – K-ÉK-i tengely, amelytől a

délre eső országrészen jellemzőbbek a magas légtéri pollenkoncentráció-értékek, illetve jellemzőek olyan gócpontok („hotspot”), amelyeken nagyobb intenzitással és gyakorisággal jelentkeznek magas légtéri parlagfű pollenkoncentrációk. A mérések szerint elsősorban az alábbi területek vannak súlyosan kitéve a parlagfűvel kapcsolatos levegőkörnyezeti problémáknak:

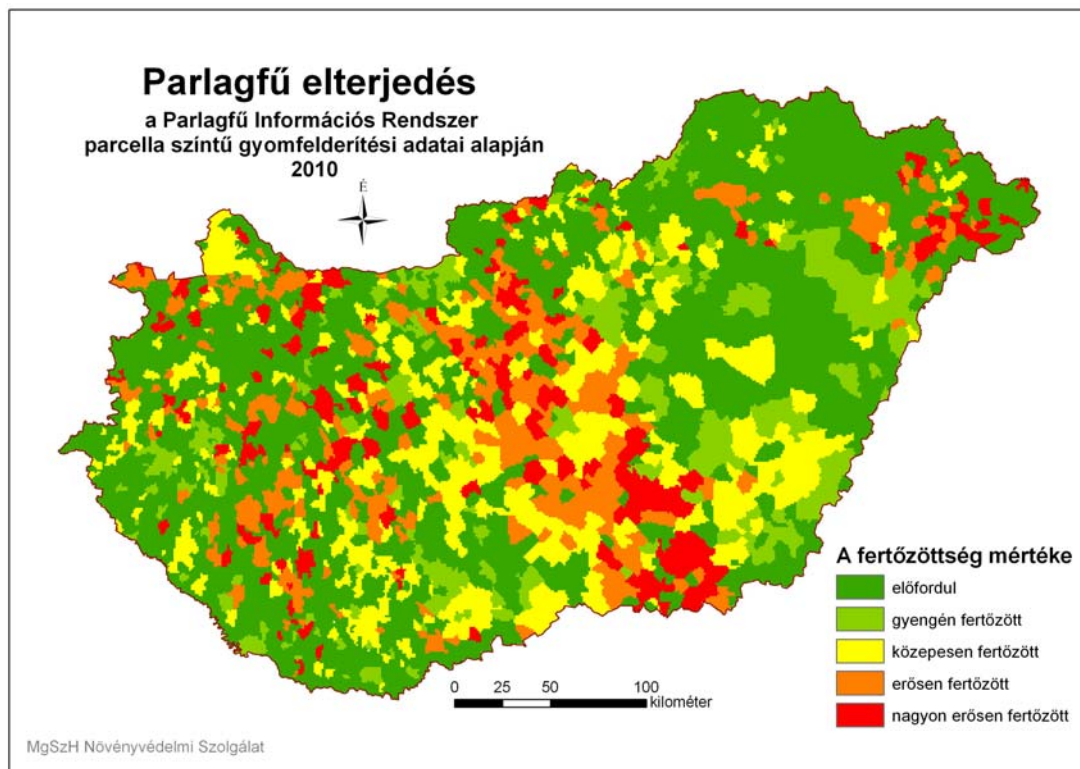
- a Dél-Dunántúli régió középső része, de ezen túl a teljes régió, illetve a Közép-Dunántúli régió Ny-i- és D-i területei, továbbá a Nyugat-Dunántúli régió D-i része;
- a Dél-Alföldi régió NY-i fele, továbbá a Közép-Magyarországi régió D-i fele és az Észak-Alföldi régió délnyugati kiszögelése;
- az Észak-Alföldi régió K-i fele, de másodsorban az attól délre eső Dél-Alföldi régiók szintén.

A PARLAGFŰ-MENTESÍTÉS HATÓSÁGI TEVÉKENYSÉGÉNEK 2010-2011. ÉVI ÉRTÉKELÉSE

A növényvédelmi hatósági eljárás lefolytatását segíti a Parlagfű Információs Rendszer (PIR). A rendszer lehetővé teszi az eljáró hatóságok (földhivatalok, Földmérési és Távérzékelési Intézet; valamint a megyei kormányhivatalok növény- és talajvédelmi igazgatóságai, a Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal Növény- Talaj- és Agrárkörnyezet-védelmi Igazgatósága) közötti elektronikus adatcserét, ügyiratok és jelentések elkészítését, a teljes ügymenet nyomon követését, az ügyfelek gyors tájékoztatását, az egységes eljárásrend alkalmazását, továbbá a közérdekű védekezések néhány napon belüli végrehajtását. A rendszer 2005-től kezdődően térinformatikai rendszerben tárolja valamennyi parlagfűvel fertőzött terület adatait, térképeit és az intézkedésre vonatkozó információkat, ez az adatbázis jó alapot adhat egy átfogó kutatási és védekezési akcióterv kidolgozásához.

A 2010. évi kiugróan csapadékos időjárás következtében az a meglehetősen furcsa helyzet állt elő, hogy a körülmények kedvezőek voltak az allergiások és a parlagfű számára is, de nagyon megnehezítették a növények elleni védekezést. A parlagfű pollenjére érzékenyek számára azért volt elviselhetőbb az előző év, mert a növény virágzásának idején is sok eső hullott és a párával telt légtérben a virágpor nem tudott olyan szabadon terjedni, mint száraz idő esetén. A szeptemberben jött hirtelen lehülés következményeként a parlagfű életfolyamatai lelassultak, így az allergiaszezon e növény tekintetében véget ért. Az igazsághoz hozzátartozik, hogy 2010-ben sem mértek kevesebb pollent a levegőben, mint az előző években. A rengeteg csapadéknak köszönhetően a parlagfű gyorsan fejlődött és a különböző stresszhatások – például a kaszálás – után is könnyebben regenerálódott. Számos sáros, vízállásos területen pedig teljesen zavartalanul növekedhetett és szórhatta pollenjét.

Ahol el tudták végezni a vegyszeres védekezést ott sem volt mindenhol eredményes a sok esőnek köszönhetően, de számtalan földterületre rá sem lehetett menni gépekkel. Aki kaszálással irtotta a gyomnövényt, legalább három, de esetenként több beavatkozást is el kellett végeznie.

A 2011. évi időjárás meglehetősen kétarcú volt, mert a nyár eleji csapadékos időszakot aszályos hónapok követték. A júliusi hűvös, esős időjárás következtében a parlagfű virágzás csúcsa a korábbi évekhez képest későbbre tolódott, ugyanakkor a lehullott csapadék remek alapfeltételeket biztosított a növény későbbi erőteljes fejlődéséhez. Az őszi több hónapos csapadékmentes időjárás miatt kialakult kedvezőtlen talajállapotok nem tették lehetővé a megfelelő minőségben, gazdaságosan történő tarlóművelés elvégzését. A gazdálkodók sok esetben szárazúrást végeztek, gyomirtó szereket alkalmaznak a tarlókon a parlagfű elleni védekezés eszközeként.

Az országos adatokat (PIR adatai alapján) vizsgálva az alábbi megállapítások tehetők:

A 2011-ben a földhivatalok 3 972 darab (7 189 ha) parlagfű fertőzésről szóló helyszíni jegyzőkönyvet adtak át intézkedésre a megyei növény- és talajvédelmi igazgatóságoknak. A földhivatalok 1 572 db tarlón felvett jegyzőkönyvet adtak át a növényvédelmi hatóságnak mintegy 3 172 ha-t érintve a parlagfű-mentesítési eljárással.

A megyei növény- és talajvédelmi igazgatóságok 2011-ben összesen 3 910 esetben (4 092 ha-on) rendelték el a közérdekű védekezést a parlagfű ellen, amely a tavalyi év adott időszakával (PIR adatokat tekintve)³ összehasonlítva valamivel kevesebb területet jelent. Tarlón 2 206 esetben 2 707 ha-on rendelték el közérdekű védekezést.

Az elrendelt közérdekű védekezeseknek csaknem a 90 %-át hajtották végre maguk az ügyfelek. A növény és talajvédelmi igazgatóságoknak évről évre csökkenő arányban kellett elvégeztetnie a közérdekű védekezést az általuk megbízott vállalkozóval (2008: 974, 2009: 471, 2010: 358, 2011: 75 esetben). Az ügyfelek a hatósági intézkedés hatására utólag is igyekeznek eleget tenni a mentesítési kötelezettségüknek, elkerülve ezzel a vállalkozói költségek megfizetését. Amennyiben az ügyfél értesíti a hatóságot az utólagos védekezés elvégzéséről, csak a földhivatal és a növényvédelmi hatóság eljárással kapcsolatban keletkezett költségeit köteles megfizetni. Összesen 3 053 esetben és 3 393 ha került mentesítésre a hatósági eljárás hatására, amelyből az ügyfelek 2 978 esetben és 3 3331 ha-on végezték el a gyommentesítését. Tarlón összesen 1630 esetben 2 120 hektáron végezték el a parlagfű-mentesítést.

A növényvédelmi hatóság azonban több esetben helyszíni szemle során győződik meg arról, hogy vagy a megbízott vállalkozó vagy az ügyfél ténylegesen és megfelelően végezte-e el a parlagfű-mentesítést. A közérdekű védekezés végrehajtása tehát megköveteli az utóellenőrzéseket, így sok esetben egy eljárás során több helyszíni szemlére is sor kerül, amely jelentősen megnöveli a növényvédelmi hatóság gépkocsi használatát.

A növényvédelmi hatóság 2011. december 1-ig összesen 2 898 darab növényvédelmi bírságot szabott ki 5 410 ha területre és 146 805 585 Ft értékben. Ebből tarlón 1164 esetben 2 473 hektáron 62 690 023 Ft bírságot szabott ki a növényvédelmi hatóság.

Több megyei növény- és talajvédelmi igazgatóságnál bevált az a gyakorlat, hogy a kultúrnövénnyel borított területeken, ahol a közérdekű védekezés nem rendelhető el a kultúrnövény magas tőszáma miatt, ott az ügyfelet a növényvédelmi bírság kiszabása mellett kötelezik a parlagfű elleni védekezés végrehajtására. Erre összesen 60 esetben, 175 hektáron került sor.

A parlagfű elleni küzdelem hosszú folyamat, a szervezett védekezés tíz éve kezdődött el. Az elmúlt évek következetes és egyre szigorodó hatósági fellépésének eredményeként az eljárás alá vont területeken a parlagfű-mentesítést elmulasztó földhasználók jelenleg több, mint 80%-a önként elvégzi területének gyommentesítését. A parlagfű kiirtása és az ingatlanok gyommentesítése a jogszabályok értelmében elsődlegesen a földhasználók és az ingatlantulajdonosok feladata.

Ezért az Akcióterv fő célkitűzése alapvetően, hogy a földhasználókat a megelőzésre sarkallja, de ugyanakkor biztosítja azt is, hogy a szankciók alkalmazása ösztönzőleg hasson a jogkövető magatartás kialakítására és a cél a pollenkoncentráció drasztikus csökkenése megvalósuljon.

I. HATÓSÁGI ELJÁRÁS, ÁLLAMI FELADATOK

A HATÓSÁGI ELJÁRÁS HATÉKONYSÁGÁNAK NÖVELESE

A szabályozás megalkotásakor érvényre kell juttatni, hogy a földtulajdonosnak érdekében álljon szerződésben rögzíteni azon földhasználói kötelezettség vállalást, amely a parlagfűmentességet biztosító gazdálkodásra vonatkozik. A parlagfűmentes gazdálkodás nem teljesülése esetén e szerződés felmutatásával átruházható a bírság megfizetésének kötelezettsége a föld bérlőjére, illetve használójára.

A kultúrnövénnyel fedett, parlagfűvel fertőzött területeken a kiszabott növényvédelmi bírság eddig kevés eredményt hozott. Ennek oka, hogy a kultúrnövénnyel fedett területek vizsgálata csak kiegészítésként, kizárólag terepi módszereken alapult, annak ellenére, hogy az utóbbi évek kutatásai jó eredményeket mutattak a távérzékelés segítségével a kultúrnövénnyel fedett táblákban is. Meg kell vizsgálni a kultúrában való kimutatás hatékony és pontos lehetőségeit a nagy területeken alkalmazható multispektrális űr és légi felvételek segítségével, esetlegesen légi felderítés módszerével.

1. Új hatósági eljárásrend bevezetése

Megvizsgálásra került annak lehetősége, hogy a jelenlegi két hatóságot (földhivatal és növény- és talajvédelmi hatóság) igénybevevő eljárást miként lehetne úgy átalakítani, hogy munkaerő és költségkímélő rendszerként működjön. Az új eljárásrend lényegi pontja, hogy a gépkocsival történő felderítést részben felváltaná, kiegészítené a helikopterrel történő légi felderítés.

A hatóság helyi és országos szinten tájékoztatást ad a repülés helyéről és tervezett idejéről. A széles körű tájékoztatás, és a felderítés hatékonyságának várható növelése előreláthatólag önkéntes jogkövető magatartásra ösztönözi a földtulajdonosokat és elvégzik a területük gyommentesítését a felderítés idejére.

Az új eljárásrend bevezetésének várható költsége, országosan 2 alkalommal történő repülés esetén kb. 150 M Ft. Ezen felül egyszeri , technikai fejlesztés, beruházás szükséges kb.: $19 \times 300.000 = 5,7 \text{ M Ft.}$

2. Belterületi felderítés és mentesítés hatósági feladatai

Általánosságban elmondható, hogy az esetek nagyobb részében a fertőzött területek tulajdonviszonyai áttekinthetőbbek, mint külterületnél. A területek azonban gyakran mozaikszerűen helyezkednek el, amelyek tisztítása a hatósági eljárást meghosszabbítja. A terület tulajdonosának beazonosítása a Földhivatalok munkatársainak segítségével, illetve a TAKARNET használatával történik.

A parlagfű helyszíni ellenőrzést végző hatóság – a jogszabály szerint – jegyzőkönyvben rögzíti a tényállást, majd az adatokat feltölti a PIR-re. A parlagfű folt által érintett földrészletek földhasználóit, illetve tulajdonosait az ingatlanügyi hatóság beazonosítja, és az adatokat feltölti a PIR-re, hogy a növény- és talajvédelmi hatóság az eljárást megindíthassa.

Belterületen általában problémás ingatlanok:

- a) a települések szélén lévő belterületi szántók, kertművelésű parcellák;
- b) az ingatlanfejlesztés alatt álló területek;
- c) a sok idős ember elhagyatott lakóingatlana;
- d) az elhagyott ingatlanok;
- e) a bérelt telephelyek.

A jegyzők készségesen együttműködnek a hatósággal a közös szemlék során, valamint ezekben az ügyekben a területek beazonosítása, a mulasztók kilétének meghatározása is gyorsan megtörténik.

A fentiek alapján a belterületi felderítés feladatát és a hatósági szankciókat a jegyzőhöz szükséges – korábbi gyakorlatnak megfelelően – delegálni; továbbá ki kell dolgozni egy ösztönző metodust a rendszer érdemi működtetése érdekében.

3. Szankció

Az Akcióterv fő célkitűzése alapvetően a megelőzésre való törekvés, de ugyanakkor biztosítani kell azt is, hogy a szankciók alkalmazása ösztönzőleg hasson a jogkövető magatartás kialakítására.

A kultúrnövénnyel fedett, parlagfűvel fertőzött területeken a kiszabott növényvédelmi bírság eddig kevés eredményt hozott. Ennek alapvető oka abban kereshető, hogy a felderítések időszakában már nincs megfelelő eljárás a kultúrnövény állomány parlagfű-mentesítésére, mechanikai módszerek, vegyszeres gyomirtás nem alkalmazható. Ugyanakkor meg kell vizsgálni azt a kérdést, hogy hosszú távon a bírság összege növelésre kerüljön-e, illetve a rendszeresen jogsértő földhasználóknál a bírság exponenciálisan emelkedjen. Ez az intézkedési lehetőség középtávú intézkedésként javasolható. A mulasztást többször elkövető termelőknek kötelező képzésen kell részt vennie.

Szükség van arra is, hogy a bírság kiszabásával kapcsolatban a jogszabály rendelkezzen a vis maior esetekről. Az elmúlt évek árvizes, belvizes időszakaiban a termelők sokszor fizikailag nem tudtak védekezni a parlagfű ellen.

Törekedni kell arra, hogy a jó gazda gondosságával eljáró termelők ne essenek szankció alá, még akkor sem, ha a területük részben parlagfűvéssé válik.

A jogszabályban feltüntetett, a védekezés határidejére vonatkozó dátum (június 30.) változatlan marad. A növényvédelmi bírság kiszabásánál a hatóságnak van mérlegelési lehetősége. Amennyiben a fertőzött területen a hatóság se tudná elvégezni a védekezést, a fertőzött terület földhasználójának (tulajdonosának) haladékat kell kapnia annak elvégzésére (pl. belvíz).

A közérdekű védekezéssel kapcsolatban, a gyakorlatban több probléma merült fel. A jegyzőkönyv felvételét követően azonnal sor kerül a közérdekű védekezés elrendelésére, majd ezt követi az irtást végző vállalkozó kirendelése az adott területre, végül a növény- és talajvédelmi igazgatóság munkatársa ellenőrzi a vállalkozó által elvégzett munkát. Gyakran előfordul, hogy a jegyzőkönyv felvétele illetve a közérdekű védekezést elrendelő határozat meghozatala után, de még a végrehajtás előtt, a fertőzött terület tulajdonosa végzi el a parlagfű-mentesítést. A közérdekű védekezés elrendelésére vonatkozó jogszabályi rendelkezésben ezért az „elrendeli” helyett célszerű lenne a „*közérdekű védekezést rendelhet el*” megfogalmazás szerepeltetése. A jogkövető magatartás kikényszerítése és a visszatartó erő megőrzése érdekében meg kell tartani a növényvédelmi bírságot és a közérdekű védekezés lehetőségét is.

II. OKTATÁS, KÉPZÉS, TÁJÉKOZTATÁS

A megelőzés szempontjából a legfontosabb feladat az oktatás, az ismeretterjesztés és az oktató-tájékoztató jellegű kommunikáció, a földhasználókon túl a társadalom széles rétegei számára. A parlagfű fertőzöttség visszaszorítását elsősorban a földhasználók jogkövető magatartása eredményezheti, ezért a hatósági eljárás erősítése mellett szükség van a folyamatos társadalmi tudatformálásra. Az alábbi feladatokhoz a következő háttérintézmények és külső intézetek, szakmai kamarák szakértőinek bevonása szükséges: környezeti és egészségnevelők, általános és középiskolai tanárok, egyetemi oktatók,

allergológusok, a Földmérési és Távérzékelési Intézet (FÖMI), a földhivatalok, a növényvédelmi szakigazgatási szervek, a Magyar Növényvédő Mérnöki és Növényorvosi Kamara és az Országos Környezetegészségügyi Intézet (OKI).

Kommunikációs kampány

A kommunikációs tervek szerint a figyelemfelhívás alappillérei az oktatás és hatósági munka (eljárás, szankciók) bemutatása, gyerekeket, fiatalokat, a felnőtt lakosság különböző érdeklődésű csoportjait, kiemelten a földhasználókat célozva, valamint az allergia és az egészséges táplálkozás, egészséges életmód közötti összefüggések ismertetése.

Oktatási fórumok

Oktatási fórumokat kell szervezni különböző célcsoportok számára. Elsődleges a termelők, földhasználók képzése. A mezőgazdasági termelők növénytermesztési ismereteit fejleszteni kell gazdaestéken, gazdakörök keretén belül a megfelelő talajművelés, okszerű vetésváltás, állománysűrűség, továbbá különösen a gabonatarlók vonatkozásában, a tarlókántás fontossága tekintetében. Be kell mutatni a gyomirtási technológiákat, ismertetni kell a vegyszeres és nem vegyszeres eljárásokat, azaz a gyakorlatban alkalmazható ismereteket és technológiai megoldásokat kell átadni a parlagfű mentesítésről.

Az agrártámogatások közül az ÚMVP I. és II. tengelyhez tartozó kötelező képzések közül azon képzések esetében, amelyeknél a tananyag tematikája azt lehetővé teszi (Agrár-környezetgazdálkodás, Natura 2000 képzések) az oktatási tananyagot szükséges kiegészíteni a parlagfű elleni védekezéssel.

Fentiekén túl az OKJ szerint támogatott agár, környezetvédelmi, egészségügyi képzések esetében szintén megoldható, hogy a képzéseken résztvevők körében az előre összeállított tájékoztató anyag kiosztásra kerüljön. Ezen túlmenően azon OKJ képzések esetében, amelyeknél az oktatási tematika ezt lehetővé teszi, a képzés anyagába az oktatók bele tudják illeszteni a parlagfű elleni védekezéssel kapcsolatos ismereteket. Az OKJ képzéseken keresztül az oktatási anyag megközelítően 3000 gazdálkodóhoz juthatna el évenként.

Iskolák környezeti- és egészségnevelési programjai

A jelenleg hatályos közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény 48. § (3) bekezdése alapján az iskola nevelési programjának részeként el kell készíteni az iskolák környezeti- és egészségnevelési programját. A két program segítségével minden iskola számára lehetőség van arra, hogy megismertesse a gyermekekkel az allergiát, mint betegséget, valamint mindazokat a tényezőket, amelyek részt vehetnek az allergia kiváltásában. Az oktatásnak, nevelésnek egyik szempontja, hogy a pedagógusok és a diákok megismerjék az allergiát okozó tényezőket, és ezen belül a parlagfüvet, az ellene való védekezés módszereit, továbbá a megelőzés lehetőségeit.

A Nemzeti alaptanterv (Nat) kiemelt fejlesztési területének tekinti a fenntarthatóság és környezeti nevelés kérdését. Ennek keretében komoly hangsúlyt kap a lakókörnyezet és a közvetlen környezet megóvásának kérdése a lokális gondolkodás kialakításának szolgálatában. Az egészségnevelés terén kiemelt témaként kap szerepet az allergiát okozó növényzet elleni hatékony védelem és védekezés.

A Nat-ban fejlesztési feladatokként és tartalmi elemként általános megfogalmazásban kerül említésre a több területet is érintő parlagfű kérdése.

A kerettantervek fogják a részleteket meghatározni és itt fog megjelenni a parlagfű és az ellene való védekezés fontossága, jelezve, hogy milyen keretek között kell szerepet kapnia a közoktatásban.

Az „egészséget minden tantárgyba” átfogó szemléletű kezdeményezés (amelynek része lesz a parlagfűvel kapcsolatos egészség ismeretek átadása is) megvalósítása. Már megindultak az egyeztetések az egészség szemlélet/egészség műveltség tantárgyakban történő megjelenítésére. Végrehajtása a TÁMOP 6.1.1. Bizonyítékokon alapuló egészségfejlesztési ismeretek kidolgozása az oktatás különböző szintjei és különböző korosztályok számára Európai Unió projekt keretében valósul meg, amelyben:

1.) az alap-, közép- és felsőfokú iskolarendszerben intézményesült formában megtörténik az egészséggel kapcsolatos ismeretek átadása;

2.) a felsőoktatás egyes kulcsfontosságú képzéseibe integráltan megjelennek az egészséggel kapcsolatos alapvető ismeretek, az ott végző hallgatók képessé válnak az egészség szempontjait és érdekeit mérlegelni mindennapi munkájuk során.

A pedagógusok segítségével a diákok elsajátítják az allergiával kapcsolatos – elsősorban a pollenallergiára, azon belül pedig a parlagfűre, mint a legelterjedtebb allergiát okozó gyomnövényre vonatkozó – alapvető és legszükségesebb információkat.

Közterületek teljes körű mentessége

Alapvető célként kell megjelölni a közterületek teljes körű mentességének elérését, prioritást adva a kül- és belterületen lévő közterületek gyomfertőzése megelőzésének, jogszabályi előírások betartása szigorú ellenőrzésének, szükség esetén szankcionálásnak, vagy társhatóságok bevonásával fertőzési pontok azonnali felszámolásának.

Az állami és önkormányzati területen példát kell mutatni annak érdekében, hogy a gazdálkodók és a lakosság esetében szigorúbb előírásokkal lehessen a parlagfű fertőzöttségnek elejét venni.

Az állami területek parlagfű-mentesítése több okból is kiemelt fontosságú a parlagfű Akcióterv végrehajtása szempontjából, ennek megvalósulását segítik a közfoglalkoztatási programok. A programok lehetőséget biztosítanak a parlagfű-mentesítés elvégzése mellett, egyéb veszélyes, növényegészségügyi kockázatot jelentő gyomnövények (pl. a burgonyaféléket fertőző zárlati baktérium gazdanövénye, a keserű csucsor, *Solanum dulcamara*) irtására is. Ezen kívül az Országos Erdőállomány Adattárban nyilvántartott területeken a parlagfű és más veszélyes gyomnövények irtása is megoldható a közfoglalkoztatás keretében.

A Belügyminisztérium feladat- és hatáskörében, illetve eszközrendszerében szerepel a közfoglalkoztatás támogatása, amely elsősorban az ellátásban nem részesülő és a foglalkoztatást helyettesítő támogatásra jogosult álláskereső foglalkoztatása esetén biztosít lehetőséget a közterületeken a parlagfű-mentesítésre is.

1. Közfoglalkoztatás a Vízügyi szektorban

Az ár és belvízi megelőző védekezést szolgáló programokban a területi vízgazdálkodási- és az árvízvédelmi létesítményeknél (gátak, az ártéri területek és a csatornák) a parlagfű virágzását meg kell előzni irtással. Már a 2011-es évi közfoglalkoztatási programban is kiemelt feladatként szerepelt ezeken a területeken a parlagfű és egyéb allergén gyomnövény irtása.

2. Közfoglalkoztatás Erdészeti területeken

A parlagfű irtása fontos cél lehet a magán és állami erdészetek közfoglalkoztatási programjaiban is, különösen a friss tuskózással megbolygatott területeken és az erdőszéleken, árkok mentén. Külön figyelmet kell fordítani továbbá az elmúlt két-

három évben (2009-2011) a körülbelül 15.000 hektáron megvalósult erdőtelepítésekre, ahol a parlagfű megjelenésére kell számítani. Ezen területek parlagfű-mentesítésére a kaszálás a megfelelő módszer. A fő cél az őshonos flóra kialakulása, amely a kapálás, illetve a terület újbóli megbolygatása miatt nem, vagy csak soká fejlődne ki. Szintén célkitűzés volt már a tavalyi évben a parlagfű irtása is, ugyanakkor a közfoglalkoztatottak számát indokolt 5000 főre emelni.

3. Közfoglalkoztatás a Nemzeti Park Igazgatóságoknál

A nemzeti park igazgatóságok elsősorban azzal járulnak hozzá a parlagfű és egyéb allergén növények elleni küzdelemhez, hogy megfelelő természetességi állapotban tartják a vagyonkezelésükben levő területeket így azokon az inváziós növények nem tudnak elterjedni és kevésbé okoznak egészségügyi problémát. A védett természeti területeken húzódó utak, az azokkal közvetlenül határos szántók és faültetvények azonban gyakran fertőzöttek agresszív terjedésű, allergiát okozó virágpórt szóró gyomnövényekkel, mint pl. a kanadai aranyvessző, vagy a parlagfű. Ezen gyomok visszaszorítása az emberi egészség megőrzésén túl természetvédelmi szempontból is fontos, nem engedhető meg ugyanis, hogy ezeken a védett természeti területeken is elterjedjenek, és ezzel veszélyeztessék az ott lévő élővilágot. Ennek megfelelően a nemzeti park igazgatóságok közfoglalkoztatási programjainak keretében 2005 óta az allergiát okozó növények irtása is minden évben több száz hektáron, több ezer munkaórán történik.

Az országos közfoglalkoztatási program keretében minden eddignél hosszabb időtartamú és nagyobb volumenű program valósul meg 2012-ben a nemzeti park igazgatóságoknál: 500 fő (átlagléttség) közfoglalkoztatott alkalmazása mintegy 11 hónapon keresztül. A nemzeti park igazgatóságok jelenlegi személyi állománya maximálisan 500 fő közfoglalkoztatott alkalmazását, közvetlen szakmai irányítását és felügyeletét teszi lehetővé (ez a védett természeti területeken elengedhetetlen). Célunk az 500 fős létszám fenntartása az elkövetkezendő években is.

4. Idegenforgalmi és vasút-tisztasági program

Indokolt az idegenforgalmi és vasút-tisztasági program folytatása a Balaton, Tisza-tó, Fertődi tó és a Velencei tó partjának legalább 2 kilométeres körzetében és az ország legfontosabb vasútvonalainak mentén, fontosabb turisztikai látnivalók környékén és megközelítési útvonalainak mentén a parlagfű megjelenésének és virágzásának megakadályozása céljából. Ha a főbb turisztikai látványosságok parlagfű mentesek lennének, okafogyottá válnak azon kritikák, amelyek szerint a turisták száma csökken a parlagfű pollenkoncentráció riasztó adatai miatt.

Az eddigi tapasztalatok szerint a közmunka programokkal sem tudtak teljes körűen eleget tenni a parlagfű mentesítésnek ezeken a területeken a nagyobb területnagyság miatt, ezért indokolt több közfoglalkoztatott felvétele a programba. Célszerű továbbá kiterjeszteni a programot a vasúti szárnyvonalakra is. Javasolt a közfoglalkoztatottak számának megduplázása, vagyis legalább 4000 fő alkalmazása.

5. Közfoglalkoztatás a közutak mentén

A közutak mentén továbbra is kiemelt feladatként kell kezelni a gyommentesítést, parlagfű-irtást. Ezért az állami tulajdonban, illetve használatban lévő területeken továbbra is indokolt a közfoglalkoztatottak alkalmazása és a 2011. évi tapasztalatok alapján itt is célszerű megemlíteni a foglalkoztatott közmunkások számát legalább

1500-ról 3000 főre. Ezáltal nagyobb terület mentesítésére nyílik lehetőség. Azonban az ingatlanok tulajdoni viszonyainak tisztázása elkerülhetetlen, hiszen a közfoglalkoztatottak által végzett munka elsősorban az állami tulajdonú területeken indokolt, vagyis továbbra is alapvető cél kell, hogy legyen a földhasználó által saját területén végzett gyommentesítés.

6. Közfoglalkoztatás a parlagfűvel legfertőzöttebb 50 kistérségben

A 2011. évben június közepén célzott közmunkaprogram indult parlagfű-mentesítésre az ország ötven, parlagfűvel legfertőzöttebb kistérségében. Továbbra is lehetőséget kell biztosítani a települési önkormányzatoknak mind a 4 órás, mind a 8 órás közfoglalkoztatás keretében dolgozók számára a parlagfű elleni védekezésre, mint alapfeladat ellátására. Fontos, hogy ne csak önkormányzati területeken történjen meg a parlagfű irtás, hanem olyan állami területeken is (belterületen áthaladó vasútvonalak, állami szervek használatában lévő belterületi ingatlanok), amik nem az önkormányzatok kezelésében állnak, továbbá azon parlagfüves területeken, amelyek idős, beteg szociális segélyből élőknel találhatóak vagy rendezetlen tulajdonviszonyú tulajdonosok ingatlanain vannak. Javasolt a program országos szintre való kiterjesztése, lehetőséget biztosítva ezzel, hogy további városok, falvak is pályázhassanak. Várható ennek megfelelően a közfoglalkoztatottak számának növekedése, legalább 10 000 főre.

7. Parlagfű-mentesítési brigádok létrehozása kistérségi szinten

A 2011. évi konzultációk eredményeként felmerült az igény a parlagfűvet kapával, a kifejezetten veszélyeztetett kapás kultúrák (napraforgó, kukorica, olajtök stb.) sorközeiből eltávolító, megyei, esetleg kistérségi szinten elérhető brigádok létrehozására. A parlagfűvel fertőzött területek tulajdonosai önköltségi áron vehetnék igénybe a közfoglalkoztatás keretében alkalmazott brigádokat, akiket az önkormányzatokon keresztül lehetne igényelni. A rendszer átlagos évjáratí és agronómiai körülmények esetén költségesebb a helyesen és hatékonyan végrehajtott gyomirtásnál, viszont elérhetővé teszi a gazdák számára fizikai munkaerő igénybevételét, ami az előző években gondot okozott. A parlagfű mentesítési brigádok kistérségi szinten, helyben jutnak így munkához, feladataikat pedig a megyei kormányhivatalok felügyelik. A brigádok méretét és létrehozását a megyei vetésszerkezet és az előző évi parlagfű fertőzöttség alapján lehet meghatározni. Mivel Magyarországon 175 kistérség van, ezért indokolt legalább 350 brigád kialakítása, legfőképpen július és augusztus hónapokban. A programban résztvevő közmunkások részére – a parlagfű virágzásának idején – mindenképpen védőfelszerelést kell biztosítani.

8. Közfoglalkoztatottak bevonásával parlagfűről szóló tájékoztató anyagok terjesztése

A lakosság tájékoztatása továbbra is fontos feladat, hiszen elsődleges cél a földtulajdonnal járó felelősség tudatosítása, a földhasználók jogkövető magatartásának javítása. Ezen szemlélet szélesebb körben való megismertetésére célszerű közmunkásokat alkalmazni. A tájékoztatás nem idényszerű munka, hanem egész évben végezhető tudatformáló tevékenység.

III. KUTATÁS- FEJLESZTÉS, ISMERETTERJESZTÉS

A parlagfű elleni védekezés hatékonyságát célzó, tudományos eredmények kutatása, a különböző felderítési, védekezési módszerek fejlesztésének támogatása, illetve az ebből származó információ legszélesebb körben történő terjesztése szintén fontos stratégiai cél.

Technológiai alternatívák

Tekintettel a parlagfű által okozott nemzetgazdasági kár nagyságára, a mezőgazdaság termésvesztése és egészségügyi kiadások összege együttesen eléri az évi 7 milliárd Ft-ot, ezért kiemelten kell támogatni olyan kísérleteket, kutatásokat, amelyek a mezőgazdasági területek (mint pollen allergia szempontjából, mint fő biotikus szennyezők) parlagfű-mentesítéséhez költséghatékony és környezetbarát technológiai alternatívák kidolgozását célozzák. Javasolt a K+F programok támogatása, a Nemzeti Innovációs Hivatal jövőben meghirdetett pályázati rendszereiben a parlagfűnek, mint prioritásnak kiemelése. A parlagfűvel fertőzött kultúrnövények esetében a legtöbb probléma a napraforgó állományokban jelentkezik, ezért hatékony, vizsgálatokkal alátámasztott védekezési módszer kidolgozására lenne szükséges. Elengedhetetlen a mechanikai és vegyszeres tarlóápolás, valamint a kombinált technológia összehasonlító vizsgálata, ezek eredményeinek közzététele. Fontos a tarlókántás és -ápolás nedvesség-megőrző, tápanyag-forgalmi, talajbiológiai, növényvédelmi szerepének és jelentőségének hangsúlyozása. Ruderális területeken, vonalas létesítmények mentén, valamint a városi közterületeken a mechanikai védekezés hatékonyságát célzó vizsgálatokat kell végezni. A módszer- és technológia fejlesztéseknek figyelemmel kell lenniük az ideálistól eltérő, szélsőséges időjárási és termelési körülmények közötti hatékony megoldások kidolgozására is.

Kutatás eredmények közzététele

Biztosítani kell a kutatások eredményeinek minél szélesebb körben történő elterjesztését. Az Országos Szántóföldi Gyomfelvételezés eredményeinek közzététele, környezeti, gazdálkodási vonatkozású tapasztalatainak, levont következtetéseinek (emberi, klimatikus tényezők stb.) különböző szintű megosztása szükséges széleskörűen. A fertőzött területeket naprakészen, digitális térinformatikai formában kell megjeleníteni, és biztosítani kell az információk elérhetőségét a társadalom széles rétegei számára. A nyilvános elérhetőség az önkéntes jogkövető magatartást erősíti.

Aerobiológiai Hálózat

Bár a földhasználók jogkövető magatartása javult az évek során, tény hogy, ez a pollenkoncentrációban még szignifikáns változást nem okozott. A lakosság számára a parlagfű-helyzet objektív fokmérője a pollenkoncentráció, mely az elmúlt években megtett megfeszített hatósági intézkedések hatására is ingadozó vagy emelkedő mértéket mutat. Ennek mértéke pedig alapvetően hozzájárul az allergiás tünetek megjelenéséhez és intenzitásához.

A folyamatos aerobiológiai adatgyűjtést az országos lefedettségű Aerobiológiai Hálózat csapdaállomásai biztosítják, ahol részben az adatok feldolgozása is megtörténik. Az adatfeldolgozás lényegi részét a hivatalos (pollenre és gomba spórára vonatkozó) aerobiológiai jelentés kiadásáért is felelős, az Országos Környezetegészségügyi Intézet alá tartozó Aerobiológiai Monitorozási Osztály végzi (továbbiakban: OKI-AMO), szakmai kapcsolatban az OKI más osztályaival és egyéb szolgálatokkal (OMSZ, FÖMI, Földhivatalok, Növényvédelmi Szakigazgatási Szervek). Az OKI-AMO kérések, megállapodások alapján rendszeresen szolgáltat aerobiológiai adatokat például az OMSZ, a FÖMI vagy a Földhivatalok számára.

Kormányzati koordinációval, a hivatalos szolgáltatók szakmai szinteken történő bevonásával a kölcsönös adatmegosztás és adatfeldolgozás támogatásával az eddigieknél magasabb szinten fog megvalósulni a „parlagfű helyzet” országos értékelési rendszere. Ettől többek között azt várjuk, hogy segíti a valós helyzet elemezhetőségének növekedését, a parlagfű

visszaszorításának hatékonyabbá válását, a levegőminőség és az egészségügyi helyzet javulását, továbbá a megfelelő kommunikáció alkalmazását a lakossággal és a betegekkel. A munkaerő és a kölcsönös adatmegosztás biztosítása által megvalósíthatóvá válik egy olyan rendszerszerű értékelés és helyzetelemzés, amely mind a parlagfű visszaszorítását, mind a levegőminőség és az egészségügyi helyzet javulását fogja eredményezni, miközben a prevenció és adaptációs magasabb szintű lakossági, illetve betegtájékoztatási cél is megvalósul.

Az összehangolt intézményi és kutatási egység és a komplex program-szemlélet

A parlagfű által okozott probléma valós nagyságának felmérése érdekében és a megoldáshoz szükséges ok-okozati összefüggések kimutatásához három alapvető szinten van szükség a helyzet feltárására, egymással összehangolt formában, amely három szint a programnak egyben három fő pillérét is adja. Ezek:

- a) *a terepi parlagfüves góccok, mint forrásmezők feltárása,*
- b) *a légtéri pollentartalom felvételezése és*
- c) *az allergiás-, illetve asztmás megbetegedések feltérképezése.*

Ezek részben kutatási, részben közcélakat ellátó feladatok, amelyek végrehajtása széleskörű együttműködést igényel. A probléma feltárása és megoldása érdekében szükség van egy központilag megszervezett és finanszírozott, egymást kiegészítő módszertan szerint működő, komplex és összehangolt intézményi rendszerre, amely rendszer feladatai egyaránt szolgálják a tudományos kutatást és a lakossági, illetve betegtájékoztatást és érintik az agrár- és az egészségügyi szektort.

A rendszer egészségügyi vonatkozású pillérének egyik kiemelt eleme egy országos lefedettségű, egységes allergiás és asztmás beteg-nyilvántartási rendszer megteremtése.

Szükség van egy, véletlenszerűen kiválasztott országos mintán végzendő éves, részletes allergia specifikus adatfelvétel és vizsgálat megszervezésére.

Ez a vizsgálat – illeszkedve a nemzetközi tendenciákhoz – alapja lehet egy széleskörű magyarországi tudományos kutatás-sorozatnak, amely alkalmas a megbetegedések közvetlen kiváltó okainak feltárására, illetve a legfontosabb összefüggések kimutatására. A sokváltozós adatelemzés főbb faktorai és kofaktorai a változó pollenszám, illetve az éves pollenterhelés változása különböző indikátorok alapján; a változó klimatikus és időjárási viszonyok, regionális szintig, a mért környezetszennyezési adatok és a tünet együttesek megjelenési gyakorisága és intenzitása; egészségügyi szolgáltatások igénybe vétel és gyógyszerfogyasztás.

Az Aerobiológiai Hálózat megfelelő megerősítése

Az aerobiológiai monitorozás működési elve és módszere – megfelelő fejlesztéssel – lehetővé teszi, hogy a légtéri pollenkoncentrációs adatok valós időben, átlagosan 2-3 napos késéssel közlésre kerüljenek. Mivel ebben az időtávlatban a légtér pollenkoncentrációjának változása szinte kizárólag a meteorológiai tényezők függvénye, a jelen fejlesztési szinten (Parlagfű Pollen Riasztási Rendszer, PPRR) korlátozottan bár, de ahhoz is megfelelő, hogy rövid távú előrejelzés történjen.

Az időjárási jellemzők figyelembevételével már a lakossági tájékoztatás céljának megfelelően jól megítélhető az aktuális pollenhelyzet, azonban az aerobiológiai adatok pontos és minőségi meghatározásával az ehhez szükséges anyagi, személyi és tárgyi feltételek biztosítása mellett jelentős mértékben növelhető lehet az adatszolgáltatás minősége és megbízhatósága,

továbbá a működtetés gazdaságosságossága, vagyis összességében az aerobiológiai monitorozás hasznossága és eredményessége.

Az eddigi tudományos kiértékelések eredményei és a lakossági igények egyaránt alátámasztják, hogy az Aerobiológiai Hálózat, illetve az aerobiológiai monitorozás mind az egészségügy, mind az agrárszektor számára alapvető fontosságú. Rehabilitációja, megfelelő minőségi szinten történő működtetése, illetve fenntartásának hosszú távú biztosítása kiemelt feladatként kezelendő, a jelenleg adott tér- és időlépték megtartásával.

Az országos aerobiológiai monitorozás megfelelő szinten történő működtetéséhez elengedhetetlen a megfelelő mértékben, éves szinten és hosszútávon biztosított, központi költségvetési keretből adott anyagi támogatás és a személyi keret kibővítése, továbbá a szervezeti felépítés - működtetés újragondolása.

Növelni kell az aerobiológiai (kiemelten a parlagfű pollenterhelésre vonatkozó) adatszolgáltatás minőségét és hatékonyságát, biztosítani kell a riasztási rendszer (PPRR) megbízhatóbbá, értelmezhetőbbé és magasabb fokon használhatóbbá tételét és pontosabb előrejelzési rendszer kiépítését. Éves működés forrásigénye kb. 21-23 M Ft.

Komplex gazdálkodási rendszerek

Mivel a becslések szerint a parlagfű pollentermelésének 80-90%-a mezőgazdasági művelésbe bevont földekről származik és onnan kerül be a városi légáramlatokba, így áttörést akkor érhetünk el, ha a parlagfű elleni védekezésben az agráriumra koncentrálnunk. A megoldás kulcsa hosszútávon egy olyan komplex agrárreform, amelynek nem csak a parlagfű elleni védekezési módok, de a parlagfű növekedését megelőző mezőgazdasági földhasználat is integrált és kiemelt része.

A parlagfű nem képes elterjedni sem az olyan élőhelyeken, amelyek használata kedvező az őshonos növényközösségek fennmaradásának vagy kialakulásának, sem a jó növekedésű és nagy borítást képző kultúrákban. A természetvédelmi oltalom alatt álló gyepterületek, illetve a területi védelem alatt nem álló, de őshonos vegetációval fedett gyepek feltörése komoly akadályt jelent a parlagfű elleni védekezés szempontjából. Ezért egyrészt olyan táj- és erdőgazdálkodási formákat, illetve erdei és vizes élőhely-védelmi irányelveket kell alkalmazni, amelyek által az élőhelyek magas természetességgel tarthatók fenn, és így „természetes pollencsapda” funkciójuk miatt közvetlenül is segítik a levegőminőség javulását.

A táji adottságokhoz illeszkedő vetésszerkezet megválasztásának jelentős hatása van a parlagfű növekedésének megelőzésében. Megfelelő technológiai ajánlások szükségesek a folyamatos növényborítás növelése érdekében, úgy a szántóföldek (pl. megfelelő vetésforgó, őszi vetések, évelő takarmánynövények előnyben részesítése, növénytársításokra vonatkozó ajánlások), mint ahogy az erdők vonatkozásában is (pl. folyamatos erdőborítás, sorközfüvesítés, idegenhonos ültetvények területének csökkentése, tarvágás felváltása hosszú előkészítésű felújító vágásra).

A parlagfű elleni védekezés kapcsán, bizonyos területeken a vegyszeres gyomirtás helyett (pl. belterületi, útszéli területek parlagfű irtása) előtérbe kellene helyezni a területek minimális talajbolygatással vagy talajbolygatás nélküli felülvetését. Ezzel a módszerrel a gyomosodás visszaszorítását lehetne elérni. Ezekon a területeken a tudatos faj (esetleg fajta) választással segíteni lehetne a talajerő visszanyerését, a gyomosodás megelőzését, az agresszívebb pionír fajok visszaszorítását. Elsősorban a pillangós növények, vagy azok magkeverékeinek vetése hozhatná meg a várt hatást. A rovarporozta növények allergén hatása kisebb. Ezek a növények pontosan ezt a célt szolgálnák. Ezek elterjedését ösztönző programokkal segíti.

IV. EGYÜTTMŰKÖDÉS

Annak érdekében, hogy a parlagra elleni küzdelem hatékony és eredményes legyen, szükséges a kapcsolódó stratégiai elképzeléseket hazai és nemzetközi szinten is összhangba hozni. E tekintetben fontos, hogy a népegészségügyi és a környezet-egészségügyi feladatok, az oktatási- képzési stratégiák, a civil szervezeti mozgalmak, a gazdálkodói szakmai és érdekképviselői szervek egymással együttműködve dolgozzák ki és fogadják el a közép és hosszú távú célokat.